

„Werbel żałobny w Białej Podlaskiej po śmierci marszałka”

O godz. 20.45 w niedzielę 12 maja 1935 r. w Belwederze zmarł Józef Piłsudski. Następnego dnia ukazało się orędzie prezydenta RP Ignacego Mościckiego. Do Belwederu przybył ks. kard. Aleksander Kakowski i po modłach złożył kondolencje Pani Marszałkowej. Przez dwa dni hołd zmarłemu składały delegacje władz i wojska oraz członkowie misji dyplomatycznych.

W środę 15 maja wieczorem, przy biciu dzwonów i wojskowych werbli, trumnę przeniesiono do katedry św. Jana i od następnego dnia setki tysięcy ludzi przeszło wokół katafalku, by ostatni raz w milczeniu oddać hołd Zmarłemu. W piątek 17 maja mszę pontyfikalną celebrował ks. kard. A. Kakowski a homilię wygłosił biskup polowy WP Józef Gawlina.

Ok. południa rozpoczął się pochód wzdłuż szpaleru kilkudziesięciu tysięcy osób na Pole Mokotowskie, gdzie odbyła się ostatnia defilada przed trumną Marszałka. Następnie ustawiono ją na specjalnej kolejowej platformie i przy dźwiękach „Pierwszej Brygady” oraz... grzmotów oraz piorunów nagłej i silnej burzy, stolica żegnała Piłsudskiego. Pociąg żałobny przez noc jechał do Krakowa a przy torach dziesiątki tysięcy ludzi przy zapalonych ogniskach żegnało Marszałka.

Pogrzeb na Wawelu

W sobotę 18 maja w Krakowie ks. arcybiskup A. S. Sapieha odprawił krótkie modły i pochód ruszył na Wawel. W katedrze przemówił prezydent Mościcki: - Cieniom królewskim przybył towarzysz wiecznego snu. Skroni jego nie okala korona, a dłoń nie dzierży berła. A królem był serc i władcą woli naszej. Dał Polsce wolność, granice, moc i szacunek.

Mszę św. pontyfikalną celebrował ks. metropolita Sapieha, a egzekwie żałobne odprawił w obrządku greckokatolickim ks. bp Jozafat Kocyłowski. Generałowie zanieśli trumnę do krypty św. Leonarda, gdzie spoczęła obok sarkofagu Sobieskiego.

Śmierć Piłsudskiego wywarła na świecie ogromne wrażenie. Podkreślano znaczenie, rolę i zasługi w odzyskaniu niepodległości. „Królewski” pogrzeb Marszałka świadczył o uczuciach, jakie żywili Polacy. Głęboko śmierć Piłsudskiego przeżyli również Podlasiacy.

Biała Podlaska spowita kirem

Kondukt żałobny z trumną Marszałka przechodzi obok pomnika Kościuszki

W Białej Podlaskiej już 13 maja został zorganizowany Powiatowy Komitet Obchodu Uroczystości Żałobnych z udziałem płk. Jana Świąteckiego – dowódcy 34 pp., ks. kan. Stefana Ginalskiego, ks. Kazimierza Świątopełk-Mirskiego – prezesa Rady Powiatowej BBWR, inż. Leona Sakowicza – prezesa koła Związku Legionistów Polskich. Redaktor „Głosu Społecznego” relacjonował: *"Całe miasto spowite kirem głębokiej żaloby. Na gmachach państwowych oraz domach prywatnych powiewają opuszczone do połowy masztu flagi państwowe przybrane krepą. W oknach wystaw sklepowych portrety Marszałka. Ulice oświetlone przysłoniętymi krepą latarniami, odtwarzają swym półmrokiem nastrój społeczeństwa, pogrążonego w głębokim bólu i żalu po stracie Ukochanego Wodza. Na akademiach, wyczucie i pełne zrozumienie ważności chwili. Słysząc tłumione szlochania*

kobiet i mężczyzn. Na ustach wszystkich – Imię Wodza Narodu. Ku uczczeniu pamięci Zmarłego Marszałka Polski i Wskrzesiciela Odrodzonej Ojczyzny i na znak tej głębokiej po Nim żaloby, codziennie o godz. 20.45 z wieżyc kościelnych słyhać smętne bicie dzwonów, które przeciągłym swym łkaniem, gloszą te smutną i bolesną nam wieść."

Bialska Rada Miejska zorganizowała 14 maja nadzwyczajne posiedzenie z udziałem starosty, dowódcy 34 pp., duchowieństwa oraz licznych przedstawicieli organizacji społecznych i urzędów. Zwołał je burmistrz inż. A. Walawski, jednocząc się ze społeczeństwem w głębokim żalu i smutku oraz chcąc uczcić pamięć Józefa Piłsudskiego – Honorowego Obywatela i członka bialskiej Rady Miejskiej. Wysłano depesze kondolencyjne do Prezydenta RP prof. Ignacego Mościckiego, pani Marszałkowej Aleksandry Piłsudskiej i prezesa Rady Ministrów Walerego Sławka.

Opaski, akademie, kondolencje

Zarząd Miasta wezwał wszystkich właścicieli sklepów handlujących radiami, aby w dniu pogrzebu wystawiły aparaty na zewnątrz, umożliwiając mieszkańcom wysłuchanie sprawozdań z uroczystości żałobnych. Dzieci szkół powszechnych niezwłocznie zostały zaopatrzone w opaski żałobne, w szkołach urządzono uroczyste akademie żałobne oraz nabożeństwa. Na ręce starosty składali kondolencje przedstawiciele urzędów: burmistrzowie Białej i Terespoła, Urząd Skarbowy, wójtowie wszystkich gmin, UP-T, wojska, organizacji: BBWR, Legion Młodych, ZS, PCK, OSP, FPZOO, Palestra Adwokacka, Związki Kombatantów; przedsiębiorstw: PWS oraz Fabryka sztyftów i kopyt Raabego; cechów, mniejszości narodowych i związków religijnych, jak: Zarząd Gminy Wyznaniowej Żydowskiej, kupcy żydowscy, Organizacja Syjonistyczna, Towarzystwo Tarbut, parafia prawosławna i przedstawiciele ukraińskiej emigracji politycznej; redakcja „Głosu Społecznego”. W Podlaskiej Wytwórni Samolotów 15 maja odbyła się uroczysta akademie dla robotników, w czasie której okolicznościowe przemówienie wygłosił inż. L. Sakowicz.

Na Placu Wolności pomnik Odrodzenia Ojczyzny został udekorowany zielenią, krepą oraz portretem Wodza. Wieczorem przed pomnikiem zapalono znicz jako symbol niewygasłej pamięci Tego, który przekazał narodowi w testamencie dziedzictwo myśli o honor i potęgę państwa naszego. Honorową służbę wartowniczą pełniły oddziały ZS i PW, hufce szkolne, Legion Młodych.

Żałobny tydzień

We wszystkich kościołach odbyły się żałobne nabożeństwa zamówione przez Dowództwo Garnizonu, Radę i Zarząd Miasta, OSP, Związek Pracowników Samorządu i Skarbowców, Cechy Rzemieślnicze i Kupiectwo, modlono się w cerkwi i synagodze. W dniu pogrzebu, czyli 18 maja, na stadionie 34 pp. połową mszę św. celebrował ks. kan. S. Ginalski a podniosłe kazanie wygłosił ks. prefekt Leśniowski. Po nabożeństwie przy licznie zgromadzonej ludności miasta i okolic, wojska, organizacji, przed symboliczną trumną na lawecie przemawiali ks. K. Światopełk-Mirski i inż. L. Sakowicz. W tym dniu "o godzinie 17.45 syreny fabryczne przeciągłym jękiem ogłosiły miastu i jego mieszkańcom, że Zwłoki Wielkiego Wodza, Pierwszego Marszałka Polski złożone zostały w grobach królewskich na Wawelu. O godzinie 20.45 przed ściągnięciem warty honorowej sprzed Pomnika Odrodzenia Ojczyzny na Placu Wolności przy tłumnie zebranej publiczności odbyło się uroczyste

ślubowanie Związku Strzeleckiego, Straży Ogniowej i innych organizacji, że wiernie będą stać na straży dziedzictwa przekazanego przez Zmarłego Wodza całemu narodowi."

Burmistrz inż.. A. Walawski takimi słowami ocenił „żałobny tydzień” swojego miasta: *"W ciągu całego tygodnia od chwili otrzymania pierwszej wiadomości o zgonie, aż do momentu złożenia Zwłok na Wawelu, na mieście dało się zauważyć bardzo przygnębiający nastrój; wszystkie latarnie spowite kirem, ludność w wielkim skupieniu i powadze odniosła się do uroczystości żałobnych biorąc przy tym gremialny udział w uroczystościach żałobnych, które wywarły niezatarte wspomnienie."*

Szkoła-Pomnik

Bialska palestra zwróciła się 17 maja do Wydziału Zamiejscowego Sądu Okręgowego z prośbą: *"Wobec głębokiej żałoby, w której pogrążony jest cały naród z racji odbywającego się pogrzebu Wodza Narodu, adwokatura bialska nie czując się na siłach wprowadzać spraw spornych w tej ciężkiej chwili powszechnego smutku, wnosi prośbę o odroczenie wszystkich spraw na inny termin."* Sąd przychylił się do wniosku palestry.

Związek Zawodowy Pracowników Samorządu Terytorialnego w Białej Podlaskiej przeznaczył 150 zł na Kopiec w Krakowie. Na ten sam cel koło Urzędników Skarbowych uchwaliło 50 zł oraz z dobrowolnych składek również 50 zł, dodatkowo opodatkowało się na budowę Szkoły–Pomnika w wysokości 0,5% od poborów przez trzy miesiące. Na Szkołę im. Piłsudskiego jednodniowe pobory od wszystkich członków uchwaliło Ognisko ZNP oraz 50 zł na łódź podwodną im. Marszałka. Na ten ostatni cel taką samą sumę uchwaliła RG w Sworach oraz Liga Morska i Kolonialna obwodu bialskiego w wysokości 200 zł.

Powiatowa Federacja Polskich Związków Obrońców Ojczyzny w Białej Podlaskiej wysłała kondolencje *"słowa bólu i żalu po straconym swym Wodzu, ślubując wiernie wypełnić pozostawiony testament Narodowy"*. Rada Miejska posiedzenie w dniu 3 czerwca 1935 r. rozpoczęła od uczczenia pamięci Marszałka Piłsudskiego chwilą milczenia i po wyczerpaniu porządku obrad złożyła podziękowanie ZNP, Polskiemu Białemu Krzyżowi oraz Stowarzyszeniu Urzędników Skarbowych za przeznaczenie większych kwot pieniężnych na budowę Szkoły im. Piłsudskiego.

Szczepan Kalinowski

<https://podlasianin.com.pl/2018/05/23/>